

La mala traducció de la paraula “cul”

per Xavier Rull

Els qui ens dediquem a això de la llengua tenim el mal costum de fixar-nos en tot el que sentim o veiem escrit, i ho analitzem tot amb ulls crítics. Quan una cosa és molt mal redactada, aleshores diem –entre amics, és clar– que allò «és escrit amb el cul». Evidentment, podríem dir que és escrit amb els peus, per exemple, però així la cosa és més icònica i més clara i, en conseqüència, el nostre judici és més contundent.

Hem de convenir, irremeiablement, que la traducció és una tasca complicada, ja que s'ha de procurar que el text original sigui respectat en tots els sentits, fins en l'expressivitat. Això vol dir que a cada línia el traductor posa a prova la seva perícia. Personalment, crec que els doblatges fets al nostre país són prou bons, però sempre hi ha algun detall que podria resoldre's d'una altra manera, o se'n podria millorar el resultat.

Entre els aspectes irresolts hi ha una frase feta anglesa que no s'ha acabat d'interpretar bé, i això fa que les traduccions de les pel·lícules grinyolin. En anglès se sol utilitzar l'expressió col·loquial “possessiu + cul” per a referir-se a una persona (paral·lel, en certa manera, als nostres *barba* o *cap* en l'expressió *tant per barba/cap*). Així, *el teu cul* equival a *tu*, encara que l'apel·lació és més aviat còmica i del tot col·loquial. Ara bé, quan això s'ha de traduir al català, què es fa? A vegades la solució no és fàcil. De tota manera, posaré damunt la taula algun exemple que demostra que l'opció del traductor no és l'adequada. En tot cas, el que queda perfectament palesat és que aquesta expressió no és genuïna i que la trobem massa sovint en pel·lícules d'original anglès.

Vegem-ne algun cas. Comencem per *Instint bàsic*, un film tens des del primer moment. A mitja pel·lícula, Michael Douglas –el policia dur– rep la visita de la principal sospitosa per assassinat, la imponent Sharon Stone. Quan ella se'n va, arriba l'amic del policia i li diu: «No vull preguntar allò

que és obvi, però com és que tens el cap tan lluny del cul?» (la transcripció és aproximada, l'he feta de memòria, i és possible que m'errí en algun punt). La frase és, certament, graciosa, però un català segurament té la sensació que no acaba d'entendre què diuen.

Un segon exemple el trobem en *El carrer de l'adèu*, on Harrison Ford –que interpreta el paper d'un soldat aliat– cau en territori alemany amb un altre oficial. Els soldats enemics els persegueixen, i el seu acompanyant cau al bosc enmig de la corredissa. «Em sembla que m'he trencat el peu» (o el turmell), diu, però el que més endavant faria d'Indiana Jones li contesta: «Mentre li quedí cul, raí!» Certament, aquí l'expressió *cul* fa referència a la integritat física.

Més exemples: en *Alarma: vol 502 segrestat*, el controlador aeri parla amb Charlton Heston, pilot de l'avió segrestat, i, tot guiant-lo dins la boira per a aterrar, li comenta: «Encomani l'ànima a Déu, perquè ara el seu cul és tot meu.» (Jo hi afegiria que el controlador té el cul de tots els passatgers, la qual cosa és molta responsabilitat.) També en tenim un exemple bastant xalat en *L'últim boy scout*, on trobem un Damon Wayans i un Bruce Willis en acció plens de floritures verbals; sembla que juguin a vejam qui la diu més grossa. En un passatge, Wayans, tot enfurismat, fa baixar la seva xicota, que és ballarina, de l'escenari, i, enmig de les protestes del jòquei, el xic li respon, cridant: «No moguis aquest cul de mona de la gàbia.» És clar que *cul de mona* no és exactament la frase feta que indicàvem, però dins l'imaginari americà s'hi acosta bastant.

Més exemples, encara: en aquesta obra tan genial que és *Crema Mississipi*, Gene Hackman, un agent del FBI alhora endurit i comprensiu (potser pel temps), n'ha de fer de tots colors per enxampar la gent del Ku Klux Klan. Quan en munta una de grossa per fer cantar un dels del Klan, l'avisava, al final de tot el que diu, amb una frase prou eloqüent: si no col·labora,

«serà el teu cul el que perillarà». I l'últim: hi ha una pel·lícula el nom de la qual desconec (no es pot estar per tot) en què surten Clint Eastwood i Charly Sheen, fent de policies. En Charly, a més, representa que és fill de multimilionari. L'Eastwood és segrestat pels dolents i l'únic que pot ajudar-lo és el seu company, i d'amagat. El noi aconsegueix que son pare li doni els diners per a pagar el rescat (dos milions de dòlars), i el que diu al seu company quan es retroben és: «El meu papa pensava pagar dos milions de dòlars pel teu cul.» Evidentment, no solament els pagava pel cul, però això és com “demanar la mà” de la filla, i el pare no se sorprèn que el xicot se l'endugui tota.

Algú potser dirà que en català hi ha expressions similars, com ara *Aixe-ca el cul!* o *Mou el cul!*, o *Ser el cul d'en Jaumet*; però, malgrat fer referència a tota la persona, el mot *cul* continua tenint el significat bàsic de ‘part del cos humà’, no pas tot el ‘cos humà’. Tampoc no és el cas de l'extraordinàriament imaginativa *perdre el cul per algú* ‘estar molt enamorat de (o enlluernat per) algú’. Per tant, tot fa pensar que aquest ús és propi de l'anglès i que s'ha traslladat al català de les pel·lícules per calc.

Ja es veu, doncs, que aquestes construccions s'han de traduir d'alguna altra manera. Per exemple, *No vull tornar a veure el teu cul* pot equivaler perfectament a *No et vull veure més per aquí*, encara que es perdi la gràcia. I *El teu cul està en perill* pot evitar-se amb *La teva pell està en joc* o una cosa similar (ara penso en l'expressió amenaçadora tan icònica *Ets pell* o *Et farà la pell*). Finalment, *Mentre et quedí cul...*, pot ser *Mentre et quedí esme...*, que és una expressió prou genuïna.

En definitiva, convé que aquesta mena de traduccions fàcils (i tantes altres que ens arriben i que no percebem) no les passin per alt els dobladors i traductors, per tal que, la pròxima vegada, els espectadors no caiguem de cul quan sentim una traducció d'aquestes. ♦